

1 Fikri uyg'iq, ma'rifatparvar, vatanparvar bu insonlar xalqimizni istibdod kishanlaridan ozod etish, qullik iskanjasidan qutqarishda odamlarning dunyoqarashini boyitish, bilim va salohiyatini yuksaltirish, ko'nigil ko'zini oshishni asosiy maqsad sifatida belgilab oldi. Zotan, Mahmudxoja Behbudiy ta'biri bilan aytganda, "bizlarni xonavayron, barchaqinoy va bevatan va bandi qilg'on tarbiyasizlik va jaholatdur:

ed: "O'g'lim, men senga mol-mulk, qo'sha-qo'sha boylik qoldirdim, faqat Turkiston degan Vatan hasratini qoldrib ketyapman. Lekin bugun mustamla bo'lgan yurtimiz kelajakda mustaqi va erkin davlat bo'ladi, bunga ishonaman. Biroq men u mustaqillik kunlarini ko'rolmayman, ammogen yurtimizning mustaqilligini, albatta, ko'rasan. Sen bu saodatli kunlarini ko'rganining mening ko'zlarim bilan ham qara!" Bu armonlar

tashkil etilmoqda.

Mahmudxoja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Is'hoqxon Ibrat, Abdurauf Fitrat, Abdulhamid Cho'lpion, Abdulla Qodiriy kabi ulug' ma'rifatparvar ajodolari xotirasiga bag'ishlangan muhtasham haykallar bунyod etildi, ijod maktablarini faoliyatiga yilga qo'yildi. Ularning merosini o'rganish va keng jamaatchilikka yetkazishga qaratilgan ilmiy-tadqiqotlari, shularni badiiy u hujjati asalar yaratilmoqda.

Teatr tashkil qilib, pyesalar yozishdi. Bulaming zamirida xalqni uyg'otish, qoloqlidandan olib chiqish yotardi. Afsuski, sobiq ittifq davrida bu millatparvar insonlarga nisbatan adolatsiz hukm o'qildi, ularga aloqador hamma ta'qibga uchrab, aksariyati qatag'on qilindi. Jadidlami biz kechi tanidik. Jumladan, Na'im Karimov, Begali Qosimov, samarcandlik adib Nusrat Rahmat hamda boshqa ko'plab olimlarning ilmiy tadqiqotlari, asalar orqali xalqimiz, ayniqsa, yoshlar Behbudiyning aslida buyuk jadid ekanini biliq oldi.

Dunyo miyosida jadidchilik harakati chuqr o'rGANIb KELIMODQA, — deydi Tokio universiteti professori, turkolog Hisao Komatsu. — O'zim otgan asming 70-yillarda universitetni tamomlagach, shu ish bilan shug'ullanba boshladim. Ilmiy izlanishlar mevusi o'larqo yapon o'quvchilar uchun jadidchilik harakati haqidagi kitob ham yozdim. O'yaylmani, kitobda aks etgan Abdurauf Fitrat, Mahmudxoja Behbudiy, Cho'lpion kabi ziyoilarning hayoti, ijtimoiy faoliyatiga, ilg'or g'oyalari, jod olami har bir inson uchun g'oya'tsiri va ibratlidir. Ularning asalarini, hayoti dunyo miyosida o'rganish, juda xayrli ish bo'lardi.

Darhaqiqat, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev Ostona shahrida bo'lib o'tgan Turkiy davlatlar tashkiloti Davlat rahbarlari kengashining navbatdagi yig'ilishiha bu haqda to'xtalib, ana shu ishlarni yangi bosqichga ko'tarish maqsadida O'zbekistonda bo'lib o'tadigan mazkur xalqaro anjumanda tuzilma ga'zo mamlakatlar vakillarini faol qatnashishga taklit etdi.

Nufuzli konferensiya Vatanimiz tarixining shoni sahifasi — jadidchilik harakatining milliy uyg'onish davri poydevorini yaratishdagi beqiyos o'mi, xalqimiz oyindalarining ma'rifatparvarlik, istiqloq va davlatchilik g'oyalari, intishlari, ta'lim va noshirlik sohalari rivojigidi hissasi, shuningdek, ularning ilmiy va madaniy merozi haqida fikr almashilmoxoda.

Anjunan doirasida jadidchilik harakati tarixi, millat oyindalarini qurbonlarining merosini yanada chiqur o'rganish va ular xotirasini abadiylashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoni shi bo'radagi ishlarni yangi bosqichga ko'tardi. Ko'p millati xalqimizning fidoyi farzandlari, ma'rifatparvar ajodolari yotishi va faoliyat bilan bog'liq haqiqatni to'la yuzaga chiqarish, ularga nisbatan tarixiy adolatlari tiflashga qaratilgan ishlar ko'lamani yanada kengaytirildi.

Har yili 31-avgust — Qatag'on qurbonlarini yod etish kuni sifatida keng nishonlanmoqda. "Shahardar xotiras" yodgorlik majmuasi va jamaot fondi, Qatag'on qurbonlari xotirasini davlat muzeysi, uning Qoraqalpog'iston Respublikasi va barcha viloyatlarda hududi bo'limlari faoliyat olib bormoqda. Buxoro shahridagi tarixiy maskanda Jadidchilik tarixi muzeysi

— Ishonchini komilbu, konferensiya, albatta, jadidlar, jumladan, bobom Mahmudxoja Behbudiy yotishi va ijdolini o'rganishda yangi sahifa ochadi, — deydi Mahmudxoja Behbudiyning nevarasi Shohruxon Behbudiy. — Jadidchilik g'oyalari o'z davrida ko'pchilik tushunib yetmad. ularning maqsadlari shu xalqni ma'rifati qilish, ozodlikka, mustaqillikka erishish edi. O'yaylmani, o'sha davrdagi haqiqiy vatanparvarlar jadidlar edi. Chunki ko'pchiligi o'zlarini, olasini o'yamasdan o'z hisobidan maktablar, kutubxonalar, nashriyotlar o'chdi. Maktablar uchun kitoblar yozib, xalqqa tekkinga tarqatishdi.

Dilshod KARIMOV
("Xalq so'zi").

bugun ro'yobga chiqqani, O'zbekistonda istiqloq orzumdarining xotirasini o'ezzonib, merosi o'rganilayotgani g'oyat quvonuanmoqda.

Darhaqiqat, bugun Yangi O'zbekistoni bunyod etish, Uchinchi Renessans poydevorini qurish yo'lishda dadil o'dimloytagan mamlakatimizda xalqimizning milliy g'ururini yuksaltirish, birligini, jipsligini ta'minlash, azaly orzu-maqsadlari sari intishlarni yanada kuchaytirishga qaratilgan ishlar o'rnayi munosabatlarda jahon andozalari darajasida ish yuritadigan millatga aylantirishga intidi. Bu yolda yangi usuldag'i maktablarni ochdi. Ular uchun yangi darsliklari, o'quv q'llanmlari yozdi va nashr etdi. Hatto qiz bolalar tahsil olishi uchun ham sharoit yaratdi. Yoshlarini Germaniya, Turkiya kabi ilm-fan rivojlantargan mamlakatlariga o'qish uchun yubordi. Jamiyat a'zolarining dunyoqarashi va turmush tanzir o'zgartirish maqsadida teatr va bosmaxonalor o'chdi, gazeta va jurnallar chop qildi.

Shu bilan birga, jadidlar davlat boshqaruvni, sud-huquq, moliya, soliq tizimlari, yer masalalarini tadriji asosda tubdan ishlo qilish uchun g'oyaviy va amaliy harakatlar o'lii bordi. Prezident murojaatida qayd etilganidek, ular milliy uyg'onish, milliy taraqqiyot g'oyasini ro'yobga chiqarish uchun bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etildi.

Bugungi kunga oson yetib kelmadik, — deydi Buxoro Xalq Respublikasi yetakchalaridan biri bo'lgan Usmon Xo'ja o'g'lining surriyoti, taniqli tarixchi olim, AQSH'dagi Michigan universiteti professori Temur Xo'ja o'g'li. — Jadidlar O'zbekistonning bugungidek mustaqil davlat bo'lishini bundan bir yarim asr oldin ko'rgan va bunga erishish uchun kurashgan edi. Buning yaqqol misolini o'zimdan aytasam, dadam Usmon Xo'ja 1968-yil 28-iyulda vafot etishidan bir kun oldin menga shu so'zlarni aytgan

Siyosiy qatag'on yillarda nohaq qurbon bo'lgan yurdoshlarimizning nomlari aniqlanib, oqlanmoqda. Xususan mustabid tuzum qatag'oniga uchragan 1030 dan ziyod vatandoshimizning nomlari keyingi yillarda O'zbekiston Olyi sudi tomonidan oqlangani tarixiy adolatni tikish yoldagi yangi qadamni bo'ldi.

Jadidchilik harakatining tom ma'nodagi rahnamolari — Abdulla Avloniy, Mahmudxoja Behbudiy va Munavar qori Abdurashidxonovning "Buyuk xizmatlari uchun" ordeni bilan taqdirlanishi ma'naviy hayotimizdagi ulgi voqealardan bira bo'ldi. Anjumanda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yordamchisi Said Mirziyoyeva so'zga chiqdi. Turli mamlakatlardan konferensiya tashrif buyurunganlarina minnatdorlik bildirib, mamlakatimiz uchun eng muhim mayzulardan bira — millat ta'limg'arbiyasi masalasini muhokama qilish va O'zbekistonda jadidlar boshlagan ishlarni davron ettrish vaqtli aylagachon yetib kelganini ta'kidladi. Eng muhim, ulug' ziyoilarning orzu-intishlari Prezident Shavkat Mirziyoyevning siyosatida o'z aksini topmoda.

— Ishonchini komilbu, konferensiya, albatta, jadidlar, jumladan, bobom Mahmudxoja Behbudiy yotishi va ijdolini o'rganishda yangi sahifa ochadi, — deydi Mahmudxoja Behbudiyning nevarasi Shohruxon Behbudiy. — Jadidchilik g'oyalari o'z davrida ko'pchilik tushunib yetmad. ularning maqsadlari shu xalqni ma'rifati qilish, ozodlikka, mustaqillikka erishish edi. O'yaylmani, o'sha davrdagi haqiqiy vatanparvarlar jadidlar edi. Chunki ko'pchiligi o'zlarini, olasini o'yamasdan o'z hisobidan maktablar, kutubxonalar, nashriyotlar o'chdi. Maktablar uchun kitoblar yozib, xalqqa tekkinga tarqatishdi.

TDTGA A'ZO DAVLATLAR BOJXONA IDORALARI O'ZARO HAMKORLIGINING YANGI BOSQICHI

1

Poytaxtimizdagi Simpozionlular saroyidagi uchrashuvning asosiy tadbir — Turkiy davlatlar tashkilotiga a'zo mamlakatlar bojxona xizmatlari rahbarlarining 9-yig'ilishi bo'lib o'tdi. Tadbirga Bojxona qo'mitasini raisi Akmalxoja Mavlonov rasq qilidil.

Prezidentimizning tashkilot ravnaqiga qo'shayotgan ulkan hissasi va faol ishtiroki uchun shu yilning noyabr oyida Ostonoda "Turkiy dunyoning oly ordeni" bilan taqdirlangani bizni ushu maydonda yanada tashabbuskor bo'lishga undaydi, — dedi Bojxona qo'mitasini raisi Akmalxoja Mavlonov.

Ta'kidish joizki, turkiy tilli davlatlar o'rtaida o'zaro ishonch, do'stlik va yaxshi qo'shinchilik munosabatlarni rivojlanish, mintaqada tinchlikni ta'minlash, savdo va investitsiyalar uchun qulay sharoitlarni yaratish hamda barcha sohadagi hamkorlik qilishdagi sharafli yo'lda tashkil etilayotgan ushu yig'ilish mamlakatlarining raivojatqo'riy qarashiga yaxshilashga undaydi, — dedi Bojxona qo'mitasini raisi Akmalxoja Mavlonov.

Ozbekiston tashkilotiga a'zo bo'lib kirgandan buyon o'tgan to'rt yillik qisqa davrida o'z davlatlar bilan tovarlar tashqi savdo aylanuvining hajmi 23 foizga (+1.5 mld. doll.), eksport va import tovarlari bilan harakatlanayotgan transportlar soni 65 foizga (+ 495 mingta) ordi.

Bugungi kunda Turkiya, Ozarbajyon, Qozog'iston, Qirg'iziston, Turkmaniston va Venegriya davlatlarining tadbirkorlari bilan hamkorlik qilayotgan xo'jalik subyektlarining soni 12 mingga yetdi.

Yig'ilishda "Samarcand sammitida TDTga a'zo mamlakatlar hukumatlari o'rtaida imzolangan Soddalashtirilgan bojxona yo'lagini joriy etish to'g'risida Bitimi amalga oshirishning texnik shartlar, shuningdek, bojxona hamkorligini yanada kamollashtirish masalalari ham muhokama qilishdi.

O'zbekiston tuzilmaga a'zo davlatlarning bojxona xizmatlari rahbarlari kengashini tashkil etish va uning nizomini tasdiqlash tafqidi ilgari surdi. Ushbu nizom loyihasi ham Bojxona qo'mitasini tomonidan ishlash qilishgan.

Kun tarbigidi dolzar masalalardan yana bira — TDT hududida yagona tranzit tarmog'ini shakllanishiga bo'ldi. Bunga esa, avvalo, dunyo miyosida TIR Konvensiyasining 2021-yil maydoni kuchiga kirgan elektron tarbitobi — "eTIR" xalqaro tizimiga barsha mamlakatlar ulangan taqdirdagina erishish mumkin. "eTIR" tarbitobi bojxona rasmiylashtiruvni

vaqtini qisqartirishdan transport xarajatlarini kamaytirishgacha bo'lgan bir qator afzalliklarga ega. Ushbu xalqaro tizimga Ozarbajyon, O'zbekiston va Gruziya qo'shilgan bo'lib, 2022-yil dekabr oyida dunyoda ilk bor Ozarbajyon va O'zbekiston birinchi "eTIR" tashuvini amalga oshirgan.

Mazkur yangili jahon biznes hamjamiyati tomonidan qizq'in qarshi olingan va nufuzli xalqaro tashkilotlar tomonidan keng e'tirof etilgan.

Jumladan, BMT, Yevropa iqtisodiy komissiyasi va Turkiy davlatlar tashkiloti rasmiy saytlarida mazkur loyiha Markazi Osiyo va Kavkaz mamlakatlari o'rtaida yoki tashish sharoitlarini yaxshilash g'oyasining haqiqiy timsoli, deya baholangan. "eTIR" tarbitobi TDTga a'zo davlatlarning to'liq qamrab olsa, yuklar to'g'risida oldindan malumot olish va o'zaro almashtishni, bojxona tartibotlari hamda davlat chegaralarini eksport va tranzit salohiyatini oshirish, ishonchli hamda xavfsiz transport koridorlari rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shu bois yig'ilishda O'zbekiston "eTIR" tashuvlari bo'yicha mintaqaviy o'zaro hamkorlikka xizmat qiluvchi Eksperltar ishchi guruhini tashkil etish kifolini ilgari surdi.

TDTga a'zo davlatlar bojxona xizmatlari rahbarlarining Toshkent yig'ilishida xavflarni boshqarish tizimini takomillashtirishda yangiliklari bilan tajriba almashtish, tashqi savdo tovarlari bo'yicha aniqlangan xavflar haqida axborot almashtinuvini yo'liga qo'yish masalasi ham ko'rib chiqildi.

Tomonlar shu maqsadda Bojxona qo'mitasini tomonidan ishlash qilqigan "Turkiy davlatlar tashkilotiga a'zo bo'lib" kiranidan buyon o'tgan to'rt yillik qisqa davrida o'z davlatlar bilan tovarlar tashqi savdo aylanuvining hajmi 23 foizga (+1.5 mld. mld. doll.), eksport va import tovarlari bilan harakatlanayotgan transportlar soni 65 foizga (+ 495 mingta) ordi.

Shuningdek, tashkilot doirasida bojxona xizmatlarning ekspertiza va tadqiqotlari sohasida o'zaro hamkorligini kengaytirish yuzasidan ham fikr almashtirildi.

Tadbir yakunida TDTga a'zo davlatlar bojxona xizmatlari rahbarlarning uchrasuvini Baynomonasi va qator hujjatlar imzolandi. Nufuzli xalqaro tadbir doirasida ko'plab ikki tomonlana mu'zokalar, eksperltarning ishchi guruhini tashkil etish kifolini ilgari surdi.

Mehmonlar bugun Samarcand shahrida bo'lib, tarixiy va diqqatga sazovor joylar bo'ylab sayohat qilishadi.

RAHIM SHERQULOV
("Xalq so'zi").

Davlat budjetidan ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish, aholini toza ichimlik suvi bilan ta'minlash, chiqindilarini yig'ish va ularni qayta ishslash, Orolbo'y'i hududida ekologik holatni yaxshilash tadbirlariga ajratilgan mablag'larning natijadorligiga alohida e'tibor qaratdi.

Sohagi ishlarni izchil davom ettirish maqsadida joriy yilda Davlat budjetidan ekologiya va atrof-muhit muhofazasiga oid chora-tadbirlar uchun 1 trln. 767 mld. so'mdan ortiq mablag' yo'naltirilib, mazkur mablag'larni hisobidan atmosfera havosini, suv resurslari, o'simlik va

hayonot dunyosini muhofaza qilish, Orolbo'y'i mintaqasining ekologik holatini yaxshilash ishlari amalga oshirilgan.

Yig'ilishda oziq-ovqat mahsulotlari ko'paytirish orqali narx-navo barqarorligiga erishish, aholi va iqtisodiy tarmoqlarini "yashil" energiya bilan ta'minlash, suv resurslaridan maqsadli va tejamkor foydalishidan masalalari alohida e'tibor qaratildi.

Yig'ilishda mazruk masalalarga bevosita aloqador, ya'nii "O'zbekiston Respublikasining Bojxona va Soliq kodekslariga qo'shinchalar kiritish to'g'risida"gi qonun loyihasi ham ko'rib qilindil.

Bojxona ma'muriyatichilagini ishlash, bojxona va yuk operatisyalarini amalgalashish, oshirish jarayonlarini yanada soddalashtirish maqsadida raqamli texnologiyalardan foydalanshadi kuchaytirish muhim vazifalardan biridir. Shundan globalashuv jarayonida respublikaning tashqi savdo aylanmasi hajmlari ortib borayotgan, transchegevari elektron savoring rivojlanish omillari sohaniga to'liq raqamlashtirishni taqozo etmoqda.

Yig'ilishda mazruk masalalarga bevosita aloqador, ya'nii "O'zbekiston Respublikasining Bojxona va Soliq kodekslariga qo'shinchalar kiritish to'g'risida"gi qonun loyihasi ham ko'rib qilindil.

Deputatlar qayd etganidek, chegara o'tkazish punktida avtovosportlar harakatini yanada tarbili tashkil qilish hamda nazorat tarbitiborni soddalashtirish, respublikaga kirib kelayotgan va tranzit o'tayotgan avtovosport vositalarini bojxona rasmiylashtiruvdan o'tkazishni yengilashirish bugun g'oyat muhim. Chunki avtovosport vositalaridan chegara postlarida yig'imirli undirish jarayoni qo'shinchaga vaqt labit, tirbandliklar va ortiqcha to'siqlarga olib kelmoqda.

Shu bois qonun loyihasi bilan chegara o'tkazish und

